

ارتباط بین سود حسابداری و سود حسابرسی شده پایان دوره و میان دوره

با قیمت سهام

ایرج خوش خلق**

رویادارابی*

تاریخ پذیرش: 1390/06/03

تاریخ دریافت: 1390/03/28

چکیده

در این تحقیق رابطه بین سود حسابداری و سود حسابرسی شده پایان دوره و میان قیمت سهام شرکتهای پذیرفته شده در بازار اوراق بهادار تهران بین سالهای 1381 الی 1387/4/31 مورد بررسی قرار گرفته است. اهداف تحقیق حاضر بررسی رابطه سود حسابداری و سود حسابرسی سالیانه بر قیمت سهام شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار و ارزیابی تأثیر سود حسابداری تحقق یافته و سود حسابرسی شده میان دوره بر قیمت سهام شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار است. تعداد 31 شرکت با توجه به اطلاعات موجود به عنوان نمونه انتخاب شده اند. این تحقیق از نظر ماهیت موضوع کاربردی و از نوع تحقیقات توصیفی محسوب می شود و با ابزار سنجش همبستگی به تشریح رابطه میان متغیرهای سود حسابداری و سود حسابرسی شده پایان دوره و میان دوره (متغیرهای مستقل) و قیمت سهام (متغیر وابسته) با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون پرداخته شد. نتایج تحقیق نشان می دهد سود حسابرسی شده پایان دوره از نظر سرمایه گذاران در بازار از اهمیت بیشتری برخوردار است. همچنین سود حسابرسی شده پایان دوره از سود تحقق یافته اعلامی میان دوره شرکتها در بین سالیهای مورد مطالعه بیشتر مورد توجه سرمایه گذاران بوده است.

واژه های کلیدی: سود حسابداری سود حسابرسی شده، ارزش شرکت قیمت سهام

1- مقدمه

تحولات اخیر در جهان امروزی، اقتصاد کشورها را از حالت ملی و منطقه ای به سمت جهانی شدن سوق می دهد. رشد و توسعه اقتصادی و تداوم آن از مباحث مهم و جنجالی به ویژه در کشورهای در حال توسعه است. در این راستا تجهیز و تخصیص بهینه سرمایه، اصلی ترین و مهم ترین وظیفه بازارهای مالی در کشور محسوب می گردد. به طور کلی کارکردهای مهم بازارهای مالی، جذب وجوه مازاد جامعه و هدایت آن به سمت بخش های تقاضا کننده این وجوه می باشد که در نهایت به رشد و توسعه اقتصادی می انجامد. بازار سرمایه که ناماد آن بورس اوراق بهادار است بخشی از بازارهای مالی را تشکیل می دهد که تأمین کننده وجوه مالی بلند مدت شرکتها و بنگاه های اقتصادی است. شرکتها برای تأمین مالی، ممکن

* ، مسئول مکاتبات .

* استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب

Royadarabi110@yahoo.com

** کارشناس ارشد حسابداری.

است اقدام به انتشار اوراق سهام جدید و عرضه آن پس از طی مراحل پذیرش در بورس اوراق بهادار به ع موم نمایند که از این طریق از منابع مطمئن و ارزان قیمت بازار سهام در جهت ارتقای سرمایه خود بهره‌مند خواهند شد.

از این رو توجه به بازار سرمایه و توسعه آن همراه با ایجاد کارایی در این بازار باید بیشتر مورد تاکید قرار گیرد. در حال حاضر در ایران با توجه به سیاست‌های اخیر دولت در زمینه خصوصی سازی و تاکید بر اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی و تسریع و تداوم آن، گام‌های مؤثری برداشته شده است. عملکرد سازمان بورس اوراق بهادار در طی سال‌های اخیر مثل تسریع پذیرش شرکت‌ها، ایجاد تالار فرعی و طبقه‌بندی جدید شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، ایجاد بورس‌های منطقه‌ای، ملزم نمودن شرکت‌ها به ارائه کلیه اطلاعات تأثیرگذار بر تصمیم سرمایه‌گذاران در راستای شفاف سازی اطلاعات و به خصوص نظارت بر سود اعلام شده شرکت‌ها مؤید این موضوع می‌باشد.

بنابراین توسعه و کارایی بازار در گرو شناخت دقیق و مطالعات موشکافانه و استفاده از تجربیات سایر بازارهای مالی در کشورهای مختلف می‌باشد. بازار مالی ایران، که در حال حاضر منحصراً در سازمان بورس اوراق بهادار تهران متبلور است، جوان و در آغاز راه دست‌خوش فراز و نشیب‌های شدید است. ایجاد ثبات و تعادل در این بازار، انجام تحقیق‌ها و مطالعه‌هایی را پیرامون متغیرهای حاکم بر آن در پرتو شرایط خاص اعتقادی- فرهنگی و اقتصادی- سیاسی طلب می‌کند. در سال‌های اخیر شاهد افت و خیزها و نوسانات متعددی در قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته شده در این بازار بوده ایم. یکی از مشکلات اساسی این بازار قیمت گذاری است. متغیرهای متعددی اعم از اقتصادی، مالی و روانی قیمت‌های سهام و سایر اوراق بهادار مورد معامله در این بازار را تحت تأثیر قرار می‌دهند که سهم هر یک از این عوامل به درستی مشخص نبوده و برای شناخت آثار این عوامل و متغیرها لازم است مطالعات و تحقیقات وسیع و دامنه داری انجام شود. از دیدگاه اطلاعاتی سود شرکت نتیجه فعالیت حسابداری است و براساس تحقیقات مشاهده‌ای که در بازارهای سرمایه بر اساس بازار کارآمد انجام گرفته است به این مطلب می‌رسیم که سود حسابداری محتوای اطلاعاتی دارد (شباهنگ، 1381: 178). هدف تحقیق حاضر بررسی رابطه سود حسابداری و حسابرسی شده با قیمت سهام در بازار مالی کشور است.

2- ادبیات نظری و پیشینه تحقیق

بازار سرمایه زمانی کارا می‌باشد که قیمت‌ها منعکس‌کننده تمام اطلاعات موجود در بازار باشد. اگر در بازار کارا نابرابری اطلاعات (عدم تقارن اطلاعاتی) وجود داشته باشد کارایی بازار زیر سؤال خواهد رفت¹ (واتس، 2007: 15). پس بدون شك آنچه به کارایی بازار سرمایه کمک خواهد نمود ارائه اطلاعات مربوط و به موقع

شرکت‌ها برای همه استفاده کنندگان از اطلاعات مالی می باشد. در بازار کنونی سرمایه گذاران با استفاده از اطلاعات منتشره توسط شرکت‌ها، بورس، جراید و... اقدام به سرمایه گذاری از طریق خرید سهام می‌نمایند. اما مهم‌ترین اطلاعاتی که سرمایه گذاران را در این امر یاری خواهد نمود صورت‌های مالی میان دوره ای چه به صورت واقعی و چه به صورت پیش‌بینی شده توسط شرکت های پذیرفته شده در بورس و همچنین صورت های مالی پایان دوره و قبل از حسابرسی و بعد از حسابرسی آن صورت های مالی می باشد. مطابق تحقیق‌های به عمل آمده (رایلی، 2000: صص 738-715؛ روس، 2007: صص 1-19 و اولسون، 2002) رفتار کلیه سرمایه گذاران در قبال اعلام سود حسابداری از طریق انتشار صورت‌های مالی تغییر نموده و این تغییر به صورت کمی در قیمت گذاری سهام به صورت کاهش و افزایش مشهود خواهد بود.

بازار سرمایه که نماد اصلی آن بورس اوراق بهادار است، رکن اساسی در تجهیز و تخصیص بهینه سرمایه و مهم ترین عامل تأثیرگذار بر توسعه اقتصادی می‌باشد. در کشورهایی که بازار سرمایه توسعه یافته‌ای دارند شرکت‌ها وجوه نقد مورد نیاز خود را آسان‌تر و ارزان‌تر تأمین می‌نمایند که این امر به نوبه خود، تداوم و تسریع فعالیت‌های اقتصادی را منجر می‌گردد.

از آنجا که سود شرکت از مهم‌ترین شاخص های اقتصادی می‌باشد. بنابراین ضرورت دارد که نحوه تعیین و اعلام سود شرکت با دقت بیشتری مورد بررسی قرار گیرد. اعلام موضوع تحقیق به عنوان اولویت پژوهشی سازمان بورس اوراق بهادار و همچنین تدوین استاندارد حسابرسی شماره 340 و الزام حساب‌رسان بر رعایت آن در رسیدگی به اطلاعات مالی آتی شرکت ها، بیانگر ضرورت و اهمیت انجام این تحقیق در بازار سرمایه کشور به شمار می‌آید.

بر اساس تحقیقات انجام شده در دنیا و سوابق موجود یکی از عوامل مؤثر بر قیمت سهام در بازار سرمایه، سود هر سهم، سود حسابداری و سود حسابرسی شده است. با عنایت به سوابق تحقیقات انجام شده، تغییرات سود سهام و قیمت سهام بر تصمیم‌گیری استفاده کنندگان اثر دارد² (تیتمن، 2008: صص 169).

فخاری به « بررسی تأثیر انتشار گزارشات میان دوره‌ای بر قیمت و حجم مبادلات سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران » پرداخته است. ایشان در تحقیق خود تأثیر انتشار 56 گزارش میان دوره‌ای را بر قیمت و حجم مبادلات سهام در فاصله سال‌های 1370 الی 1373، مربوط به تعداد 22 شرکت از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد بررسی قرار داده است. فخاری با محاسبه بازده غیر عادی با استفاده از قیمت و شاخص‌های هفتگی و محاسبه متوسط گردش و دفعات سهام با استفاده از روش بیور³ اثر انتشار گزارشات میان دوره‌ای را بر قیمت و حجم مبادلات بررسی و نتیجه می‌گیرد که در هفته های اعلام، نرخ های بازده غیر عادی معنی داری (مثبت یا منفی) و همچنین افزایش حجم

و دفعات معاملات سهام مشاهده شده باعث تائید فرضیه های تحقیق شده است.

نوروش و مشایخی محتوای افزایش اطلاعاتی ارزش افزوده اقتصادی و ارزش افزوده نقدی در مقابل سود حسابداری و وجوه نقد حاصل از عملیات را مطالعه کرده اند. آنها نشان دادند سود حسابداری دارای محتوای افزایش اطلاعاتی نسبت به سایر متغیرهای مطالعه شده است ولی وجوه نقد عملیاتی ارتباط معناداری با بازده سهام نداشته و فاقد محتوای افزایش اطلاعاتی نسبت به سود حسابداری و ارزش افزوده اقتصادی و نقدی می باشد (نوروش و مشایخی، 1383: صص 150-131).

عرب مازار یزدی و همکاران محتوای اطلاعاتی جریان های نقدی و تعهدی در بازار سرمایه ایران را مورد بررسی قرار دادند. یافته های تحقیق بر وجود محتوای افزایش اطلاعاتی سود نسبت به جریان های نقدی عملیاتی دلالت دارد. همچنین ارقام تعهدی نسبت به جریان های نقدی عملیاتی دارای محتوای افزایش اطلاعاتی است (عرب مازار یزدی، 1385: صص 111).

طی سال های متمادی مطالعات بسیاری در مجامع دانشگاهی و تحقیقاتی در خارج از کشور نیز انجام شده است از جمله توسط رایلی⁴ (2000: صص 715-738)، هول تاسن و روس⁵ (2001: صص 15-3)، چن و زنگ⁶ (2003: صص 1020-1051)، فرانسیس، لافوند و اولسون⁷ (2004: صص 967-1010) که همگی تأثیرپذیری قیمت سهام ناشی از اعلام سود سالیانه را بررسی کرده و به این نتیجه رسیدند که اعلام سود سالیانه اطلاعات مفیدی به بازار سرمایه منتقل می کند.

کین و توماس⁸ (2000) محتوای اطلاعاتی و مربوط بودن سود به قیمت سهام را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج تحقیق حاکی از آن است که محتوای اطلاعاتی متغیرهای حسابداری طی دوره تحقیق ثابت و بدون تغییر بوده است، در حالی که مربوط بودن متغیرهای حسابداری به ارزش شرکت سیر نزولی داشته اند.

بارت⁹ (2002) به بررسی این موضوع پرداخته که تجزیه سود حسابداری تا چه اندازه به پیش بینی سود غیر عادی کمک می کند و تغییرات ارزش بازار سهام عادی را توضیح می دهد. نتایج تحقیق دلالت بر آن دارد که تجزیه سود به دو بخش تعهدی و نقدی باعث کاهش خطای پیش بینی ارزش بازار سهام می گردد. در تحقیقی دیگر بارت بیان می دارد که سودهای حسابداری شده اعتبار سودهای حسابداری گزارش شده (اعلامی) توسط واحد انتفاعی را افزایش می دهد.

بیور و همکاران (2004) مربوط بودن اجزای نقدی و تعهدی سود به ارزش شرکت را مورد بررسی قرار دادند. در این تحقیق بخش تعهدی سود به چهار جزء تقسیم شده است. یافته های تحقیق نشان می دهد،

1. Reily
2. Holthausn & Ross
3. Chen & Zhang
4. Francis & Lafond & Ohlsson
5. Kin and Thomas
6. Barth

با در نظر گرفتن سود غیر عادی و ارزش بازار شرکت به عنوان متغیرهای وابسته، تفکیک بخش تعهدی سود به اجزای تشکیل دهنده آن باعث کاهش خطای پیش بینی ارزش بازار شرکت می شود. همچنین بیور تحقیقی در مورد نقش سود حسابداری در تعین ارزش واحد انتفاعی به صورت روابط ریاضی ارائه نموده است.

دیچاو و همکاران¹⁰ (2004) پایداری و قیمت گذاری اجزای نقدی سود را مورد بررسی قرار دادند. آنها اجزای نقدی سود را به سه جزء مانده وجوه نقد، وجوه نقد پرداختی به اعتبار دهندگان و وجوه نقد پرداختی به سهام داران تجزیه کردند و دریافتند اجزای پایداری سود که در این تحقیق وجوه پرداختی به سهامداران بوده، رابطه معنی داری با قیمت سهام دارد.

یوش سالتو¹¹ (2007) درباره اجزای سود و مفید بودن آنها برای سرمایه گذاران در تعیین ارزش شرکت و انعکاس سود به عنوان رقمی که محتوای اطلاعاتی دارد و ابزاری برای دلگرم کردن مدیران در کفایت تلاش‌هایشان است، تحقیقی انجام داده است.

لندسمن¹² (2009) در تعیین ارزش شرکت با استفاده از سود حسابداری بیان می‌کند که سود در صورتی می‌تواند در تعیین ارزش شرکت به سرمایه گذاران کمک کند که توان توضیح تغییرات بازده سهام را داشته باشد و سود باید مربوط و قابل اتکاء باشد تا در قیمت سهام منعکس شود.

3- اهداف تحقیق

سود حسابداری در چارچوب اصول پذیرفته شده حسابداری اندازه گیری می‌شود که هدف از این اندازه گیری، تعیین عملکرد واحد تجاری در طی یک دوره مالی می‌باشد. فراهم آوردن اطلاعات مبسوط در مورد قیمت سهام شرکت‌ها و همچنین لزوم سرعت در واکنش نسبت به تغییرات روزمره و پیاپی بازارهای سرمایه موجب اهمیت سود حسابداری و حسابرسی شده زیرا سود از مهم ترین عوامل و متغیرهای تأثیرگذار و تعیین کننده قیمت سهام در بازارهای سرمایه است و از طرفی مهم ترین ابزار ارزیابی عملکرد مدیریت نیز می باشد.

بنابراین از دیدگاه اطلاعاتی، سود نتیجه فعالیت حسابداری است. از این رو هدف از این مطالعه بررسی آثار دو متغیر عمده بازار مالی، یعنی سود حسابداری و سود حسابرسی شده بر قیمت سهام است. اهداف اصلی تحقیق عبارتند از:

- بررسی رابطه سود حسابداری و سود حسابرسی سالیانه بر قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار.
- بررسی رابطه سود حسابداری تحقق یافته پایان دوره و سود حسابرسی شده پایان دوره بر قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار.
- بررسی رابطه سود حسابداری و سود حسابرسی شده میان دوره بر قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار.

1. Dechow
2. Salto
3. Landsman

4- فرضیه های تحقیق

- سؤال اصلی تحقیق این است ؛ آیا قیمت سهام شرکت با سود حسابرسی شده نسبت به سود حسابداری رابطه قوی تری دارد ؟ با توجه به اهداف و سؤال تحقیق، فرضیه های زیر مورد نظر می باشد:
- 1- سود حسابرسی شده پایان سال مالی نسبت به سود حسابداری سالیانه با قیمت سهام شرکت رابطه قوی تری دارد.
  - 2- سود حسابرسی شده میان دوره نسبت به سود حسابرسی شده پایان دوره با قیمت سهام شرکت، اعلامی میان دوره (31/6/) رابطه قوی تری دارد.
  - 3- سود حسابرسی شده پایان دوره نسبت به سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره با قیمت سهام شرکت رابطه قوی تری دارد.
  - 4- سود حسابرسی شده میان دوره نسبت به سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره با قیمت سهام شرکت رابطه قوی تری دارد.

5- روش تحقیق و جامعه آماری

تحقیق حاضر از نظر ماهیت موضوع کاربردی و از نوع تحقیقات توصیفی - پیمایشی محسوب می گردد و روش جمع آوری داده ها و اطلاعات از دو روش کتابخانه ای و میدانی استفاده شده است . در بخش کتابخانه ای، مبانی نظری و پیشینه تحقیق عمدتاً از مقالات اخذ شده از اینترنت، کتابها، نشریات و مجلات تخصصی فارسی و لاتین جمع آوری شده است و در بخش میدانی به منظور جمع آوری داده های مورد نیاز از بانک اطلاعاتی نرم افزارهای تدبیر پرداز و ره آورد نوین و همچنین سایت سازمان بورس اوراق بهادار تهران استفاده شده است. به عبارتی چک لیستی از متغیرهای تحقیق تهیه و سپس اطلاعات مورد نیاز و مندرج در چک لیست را از طریق بررسی اسناد و مدارک موجود در سازمان بورس استخراج شده است.

در این تحقیق تمام شرکت هایی که در طی سال های 1384 الی 1387/04/31 در بورس اوراق بهادار ایران فعال بوده اند، به عن وان جامعه آماری مورد مطالعه قرار گرفته اند. جامعه آماری این تحقیق شامل 420 شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. در این تحقیق با توجه به بازه زمانی انتخابی 1387-1384، تلاش شده شرکت هایی که به طور مستمر بیش از سه ماه نماد آن ها متوقف بوده یا معامله نشده اند، حذف شوند. تعداد 297 شرکت که طی این بازه زمانی معامله نشده اند، حذف و تعداد 123 شرکت که بیشترین معاملات را در این بازه زمانی به خود اختصاص داده اند، باقی ماندند. با توجه به محدودیت اطلاعات که توسط سازمان بورس نیز مورد تایید قرار گرفت ناگزیر روش نمونه گیری در دسترس مورد استفاده قرار گرفت (سکاران ، 1380 : 306).

بدین ترتیب تعداد 31 شرکت با توجه به اطلاعات موجود به عنوان نمونه انتخاب و بررسی شد (جدول شماره 1).

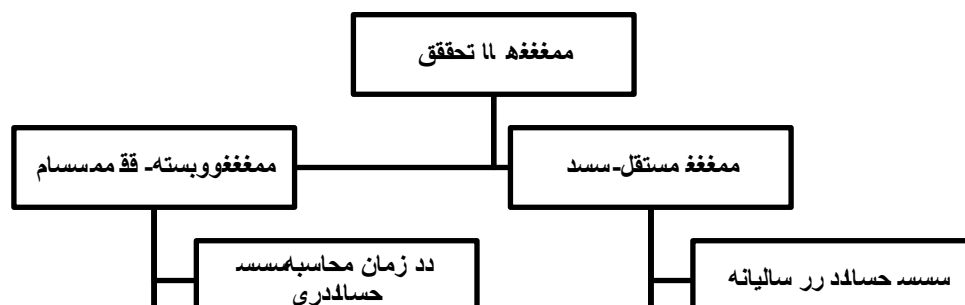
جدول 1- فهرست شرکت های مورد بررسی

پتروشیمی خارک	توسعه شهری توس گستر
ایران خودرو	لیزینگ ایران
پتروشیمی اراک	بانک کارآفرین
سایپا	پتروشیمی اصفهان
زامیاد	سیمان دورود
سیمان فارس و خوزستان	البرز دارو
سیمان تهران	سیمان سپاهان
سنگ آهن گل گهر	توسعه معادن روی ایران
تراکتور سازی ایران	شرکت صنعتی و معدنی چادرملو
پاکسان	داروسازی جابر ابن حیان
کیمی ا دارو	سرمایه گذاری ساختمان ایران
گروه دارویی سبحان	سرمایه گذاری توسعه معادن و فلزات
نفت پارس	تولید تجهیزات سنگین- هپکو
باما	ایران ارقام
آبسال	بانک پارسیان
پارس خودرو	

*منبع: یافته های پژوهشگر

6- متغیرهای تحقیق و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

متغیرهای اصلی این تحقیق عبارتند از سود حسابداری سالیانه، سود حسابداری تحقق یافته پایان دوره، سود حسابرسی میان دوره و سود حسابرسی پایان دوره به عنوان متغیرهای مستقل و قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری، قیمت سهام در زمان حسابرسی سالیانه، قیمت سهام در زمان حسابرسی میان دوره، قیمت سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته پایان دوره و قیمت سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته پایان دوره به عنوان متغیر وابسته انتخاب شده اند. سود حسابرسی شده عبارت است از سودی که بر حسب استاندارد 340 حسابرسی به سازمان بورس اوراق بهادار گزارش می شود. سود حسابداری تحقق یافته و اعلامی سودی است که شرکت های پذیرفته شده در بورس به صورت سود میان دوره ای و سود پایان دوره ای گزارش و اعلام می نمایند که در واقع همان سود واقعی شرکتها می باشد. در این تحقیق برای دستیابی به اهداف تحقیق بر اساس مدل عملیاتی (نمودار شماره 1) از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.

نمودار 1- مدل عملیاتی
تحقیق

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

7- نتایج آزمون فرضیه‌ها

فرضیه 1: سود حسابرسی شده پایان سال مالی نسبت به سود حسابداری سالیانه با قیمت سهام شرکت رابطه قوی تری دارد. فرضیه مذکور از نظر آماری به شرح زیر بیان می‌گردد:

سود حسابرسی شده پایان دوره نسبت به سود حسابداری سالیانه شرکت رابطه قوی‌تری با قیمت سهام ندارد.

$$H_0: r_1 \leq r_2$$

سود حسابرسی شده پایان دوره نسبت به سود حسابداری سالیانه شرکت رابطه قوی‌تری با قیمت سهام دارد.

$$H_1: r_1 > r_2$$

جدول 2 - بررسی ضریب همبستگی سود حسابرسی شده و سود حسابداری سالیانه با قیمت سهام

نتیجه آزمون فرضیه	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	متغیر وابسته	متغیر مستقل
تأیید فرضیه تحقیق	0/897	0/000	قیمت سهام در زمان حسابرسی	سود حسابرسی شده سالیانه
	0/810	0/000	قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری	سود حسابداری سالیانه

*منبع: یافته‌های پژوهشگر

همان‌گونه که در جدول شماره (2) ملاحظه می‌گردد ضریب همبستگی سود حسابرسی شده شرکت‌ها با قیمت سهام 0/897 با سطح معنی داری 0/000 است در حالی که ضریب همبستگی سود حسابداری سالیانه شرکت با قیمت سهام با سطح معنی داری 0/000، 0/81 می‌باشد. بنابراین با اطمینان 95% می‌توان قضاوت نمود که سود حسابرسی شده رابطه قوی‌تری نسبت به سود حسابداری سالیانه شرکت‌ها با قیمت سهام دارد بنابراین فرضیه تحقیق تایید و فرضیه مقابل رد می‌گردد.

فرضیه 2: سود حسابرسی شده میان دوره نسبت به سود حسابرسی شده پایان دوره با قیمت سهام اعلامی میان دوره (6/31) رابطه قوی تری دارد. فرضیه مذکور از نظر آماری به شرح زیر بیان می‌گردد:

سود حسابرسی شده میان دوره ای رابطه قوی تری نسبت به سود حسابرسی شده پایان دوره با قیمت سهام اعلامی میان دوره ندارد.

$$H_0: r_1 \leq r_2$$

سود حسابرسی شده میان دوره ای رابطه قوی تری نسبت به سود حسابرسی شده پایان دوره با قیمت سهام اعلامی میان دوره دارد.

$$H_1: r_1 > r_2$$

جدول 3- بررسی ضریب همبستگی سود حسابرسی شده میان دوره و پایان دوره با قیمت سهام اعلامی میان دوره

نتیجه آزمون فرضیه	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	متغیر وابسته	متغیر مستقل
رد فرضیه تحقیق	0/762	0/000	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره	سود حسابرسی شده میان دوره
	0/802	0/000	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره	سود حسابرسی شده پایان دوره

*منبع: یافته های پژوهشگر

همانگونه که جدول شماره (3) نشان می‌دهد ضریب همبستگی سود حسابرسی شده میان دوره با قیمت سهام با سطح معنی داری 0/000 ، 0/762 است و ضریب همبستگی سود حسابرسی شده پایان دوره با قیمت سهام در سطح معنی داری 0/000 ، 0/802 می‌باشد . بنابراین ملاحظه می‌گردد که همبستگی سود حسابرسی شده پایان دوره با قیمت سهام از سود حسابرسی شده میان دوره با قیمت سهام بیشتر است . بنابراین با اطمینان 95% می‌توان قضاوت نمود که سود حسابرسی شده پایان دوره رابطه قوی‌تری نسبت به سود حسابرسی شده میان دوره با قیمت سهام دارد . بنابراین فرضیه تحقیق (H_1) رد و فرض مقابل (H_0) پذیرفته می‌شود .

فرضیه 3: سود حسابرسی شده پایان دوره نسبت به سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره با قیمت سهام شرکت رابطه قوی‌تری دارد . فرضیه مذکور از نظر آماری به شرح زیر بیان می‌گردد :

سود حسابرسی شده پایان دوره رابطه قوی‌تری نسبت به سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره با قیمت سهام ندارد .

$$H_0: r_1 \leq r_2$$

سود حسابرسی شده پایان دوره رابطه قوی‌تری نسبت به سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره با قیمت سهام دارد .

$$H_1: r_1 \geq r_2$$

جدول 4- بررسی ضریب همبستگی سود حسابرسی شده پایان دوره و سود حسابداری تحقق یافته

اعلامی پایان دوره با قیمت سهام

نتیجه آزمون فرضیه	ضریب همبستگی ی	سطح معنی داری	متغیر وابسته	متغیر مستقل
رد فرضیه تحقیق	0/802	0/000	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود پایان دوره	سود حسابرسی شده پایان دوره
	0/88	0/000	قیمت سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته پایان دوره	سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره

*منبع: یافته های پژوهشگر

با توجه به جدول شماره (4) ضریب همبستگی سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره در سطح معنی داری 0/000 ، 0/88 و سود

حسابرسی شده پایان دوره با قیمت سهام در سطح معنی داری 0/000،
0/802 می‌باشد. بنابراین فرضیه تحقیق رد و فرضیه مقابل پذیرفته
می‌گردد.

فرضیه 4: سود حسابرسی شده میان دوره نسبت به سود حسابداری
تحقق یافته میان دوره با قیمت سهام شرکت رابطه قوی تری دارد.
فرضیه مذکور از نظر آماری به شرح زیر بیان می‌گردد:
سود حسابرسی شده میان دوره رابطه قوی تری نسبت به سود
حسابداری تحقق یافته میان دوره با قیمت سهام ندارد.

$$H_0: r_1 \leq r_2$$

سود حسابرسی شده میان دوره رابطه قوی تری نسبت به سود
حسابداری تحقق یافته میان دوره با قیمت سهام دارد.

$$H_1: r_1 > r_2$$

جدول 5- بررسی ضریب همبستگی سود حسابرسی شده میان دوره و سود تحقق یافته
میان دوره با قیمت سهام اعلامی میان دوره (6/31)

نتیجه آزمون فرضیه	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	متغیر وابسته	متغیر مستقل
تأیید فرضیه تحقیق	0/762	0/000	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره	سود حسابرسی شده میان دوره
	0/70	0/000	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره	سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره

*منبع: یافته های پژوهشگر

همان طور که جدول شماره (5) نشان می‌دهد ضریب همبستگی سود
حسابرسی شده میان دوره از سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان
دوره شرکت با قیمت سهام بیشتر بوده که این امر بیانگر تأیید
فرضیه تحقیق (H_1) و رد فرضیه مقابل (H_0) است. به عبارت دیگر با
اطمینان 95% می‌توان قضاوت نمود که سود حسابرسی شده میان دوره
رابطه قویتری نسبت به سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره
با قیمت سهام دارد.

جدول 6- خلاصه ضرایب همبستگی متغیرهای مستقل با قیمت سهام

اولویت	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	متغیر وابسته	متغیرهای مستقل
1	0/897	0/000	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود سالیانه	سود حسابرسی شده سالیانه
3	0/810	0/000	قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری در	سود حسابداری سالیانه

			پایان دوره	
5	0/762	0/000	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره	سود حسابرسی شده میان دوره
4	0/802	0/000	قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره	سود حسابرسی شده پایان دوره
2	0/88	0/000	قیمت سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته پایان دوره	سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره
6	0/70	0/000	قیمت سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته میان دوره	سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره

*منبع: یافته های پژوهشگر

به طور کلی همان گونه که در جدول شماره (6) ملاحظه می گردد سود حسابرسی شده پایان دوره بیشترین همبستگی را با قیمت سهام دارد که در اولویت اول قرار می گیرد. پس از آن سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره بیشترین همبستگی را با قیمت سهام دارد و در اولویت دوم قرار می گیرد. سود حسابداری سالیانه با ضریب همبستگی 0/81 در اولویت سوم، سود حسابرسی شده پایان دوره در اولویت چهارم، سود حسابرسی شده میان دوره در اولویت پنجم و بالاخره سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره در اولویت آخر قرار می گیرد.

7-1- آزمون تفاوت معناداری ضرایب همبستگی

برای مقایسه دو ضریب همبستگی به شرح زیر عمل می شود:
الف- فرض صفر و فرض مقابل برای نمونه برای فرضیه اول به صورت زیر است:
همبستگی سود حسابرسی سالیانه و قیمت سهام در زمان حسابرسی با همبستگی سود حسابداری سالیانه و قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری، تفاوت معناداری ندارد
همبستگی سود حسابرسی سالیانه و قیمت سهام در زمان حسابرسی با همبستگی سود حسابداری سالیانه و قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری، تفاوت معناداری دارد

$$\begin{cases} H_0 : \rho_{1xy} = \rho_{2xy} \\ H_1 : \rho_{1xy} \neq \rho_{2xy} \end{cases}$$

فرض صفر برای سایر فرضیات در جدول نوشته شده است.
ب- آماره آزمون به صورت رابطه (1) تعریف می شود:

$$Z^* = \frac{Z_1 - Z_2}{\sqrt{\frac{1}{n_1 - 3} + \frac{1}{n_2 - 3}}} \quad (1)$$

(2)

$$Z_i = 1/2 \times [Ln(1+r_i) + Ln(1-r_i)]$$

$i = 1, 2$

مقدار Z به Z فیشر معروف است و در آن r ضریب همبستگی پیرسون و n_1 و n_2 تعداد نمونه‌هاست (رابطه 2).
 ج- ناحیه رد و قبول فرض صفر به شرح زیر است:
 د- بنابراین در صورتی که Z^* در رابطه (1) در ناحیه رد فرض صفر قرار گیرد فرض صفر رد شده یعنی مقدار دو همبستگی با هم متفاوت است در غیر این صورت تفاوت بین دو همبستگی معنادار نیست (جدول شماره 7).

جدول 7- نتایج آزمون برابری دو ضریب همبستگی

نتیجه	مقدار احتمال (سطح معناداری)	*Z	Z	فرض صفر	پیرسون	متغیر مستقل و وابسته	عمد H_0 ت
فرض صفر در سطح 95 درصد رد نمی‌شود	0 / 109	1/233	0 / 457 1	همبستگی سود حسابرسی سالیانه و قیمت سهام در زمان حسابرسی با همبستگی سود حسابداری سالیانه و قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری، تفاوت معناداری ندارد.	0 / 897	سود حسابرسی سالیانه و قیمت سهام در زمان حسابرسی	1.96
			0 / 127 1	همبستگی سود حسابداری سالیانه و قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری، تفاوت معناداری ندارد.	0 / 810	سود حسابداری سالیانه و قیمت سهام در زمان محاسبه سود حسابداری	فرضیه 1
فرض صفر در سطح 95 درصد رد نمی‌شود	0 / 350	-0 / 389	1 / 001	همبستگی سود حسابرسی میان دوره و قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره با	0 / 762	سود حسابرسی میان دوره و قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره	فرضیه 2

				همبستگی سود حسابرسی پایان دوره و قیمت سهام در زمان حسابرسی سود پایان دوره ، تفاوت معناداری ندارد.	0 / 802	سود حسابرسی پایان دوره و قیمت سهام در زمان حسابرسی سود پایان دوره	
فرض صفر در سطح 95 درصد رد نمی شود	0 / 155	-1/016	همبستگی سود حسابرسی شده پایان دوره و قیمت سهام در زمان حسابرسی سود پایان دوره با همبستگی سود	0 / 802	سود حسابرسی شده پایان دوره و قیمت سهام در زمان حسابرسی سود پایان دوره	فرضیه 3	
			حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره و قیمت سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته پایان دوره ، تفاوت معناداری ندارد.	0 / 880	سود حسابداری تحقق یافته اعلامی پایان دوره و قیمت سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته پایان دوره		
فرض صفر در سطح 95 درصد رد نمی شود	0 / 309	0/500	همبستگی سود حسابرسی شده میان دوره و قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره با همبستگی سود	0 / 762	سود حسابرسی شده میان دوره و قیمت سهام در زمان حسابرسی سود میان دوره	فرضیه 4	
			حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره و قیمت	0 / 700	سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره و قیمت		

			سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته میان دوره، تفاوت معناداری ندارد.	سهام در زمان اعلام سود حسابداری تحقق یافته میان دوره	
--	--	--	---	---	--

(ادامه جدول 7)

*منبع: یافته های پژوهشگر

با توجه به آزمون تفاوت معناداری ضرایب همبستگی که برای هر چهار فرضیه انجام شد، به این نتیجه رسیدیم که برابری دو مقدار همبستگی در سطح 95 درصد رد نمی‌شود.

8- نتیجه گیری

با توجه به نتایج آزمون‌های انجام شده، یافته های زیر حاصل شد:

با توجه به تأیید فرضیه اول، برای افزایش ضریب اعتماد سرمایه گذاران به بازار سهام و افزایش شفافیت اطلاعات صورت های مالی، مسئولان سازمان بورس اوراق بهادار ایران به حسابرسی صورت های مالی و الزام شرکتها باید توجه زیادی داشته باشند.

با توجه به رد فرضیه دوم، اطلاعات حسابرسی شده پایان دوره از نظر سرمایه گذاران در بازار سهام از اهمیت بیشتری برخوردار است که علت اصلی آن اهمیت سالیانه فعالیت شرکت از نظر سرمایه گذاران و اعلام قطعی سود سالیانه است.

همچنین با توجه به رد فرضیه سوم فاصله زمانی حداکثر چهار ماه بعد از سال مالی برای ارائه صورت های مالی حسابرسی شده شرکت ها در این خصوص مؤثر بوده و از طرفی طی این فاصله زمانی اطلاعات ارائه شده توسط شرکت (سود اعلامی تحقق یافته) تأثیر لازم را بر قیمت سهام گذاشته است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که افزایش فاصله زمانی اعلام سود تحقق یافته سالیانه با سود حسابرسی شده سالیانه، تأثیر گذاری سود حسابرسی شده سالیانه را بر قیمت سهام کاهش می‌دهد.

با توجه به تأیید فرضیه چهارم، سود حسابرسی شده تأثیر بیشتری از سود حسابداری تحقق یافته اعلامی میان دوره ای شرکتها داشته و بیشتر مورد توجه سرمایه گذاران بوده است. به عبارت دیگر به علت اینکه فاصله زمانی اعلام سود حسابرسی شده میان دوره حداکثر 60 روز بوده که نسبت به سود حسابرسی شده سالیانه کمتر است و شرکتها در فاصله زمانی محدود این اطلاعات را ارائه نموده اند بنابراین مورد توجه بازار سرمایه و سرمایه گذاران قرار گرفته است.

در نهایت می‌توان گفت سود حسابرسی شده پایان دوره از نظر سرمایه گذاران در بازار سهام از اهمیت بیشتری برخوردار است. همچنین سود حسابرسی شده پایان دوره از سود تحقق یافته اعلامی

میان دوره ای شرکتها در بین سالهای مورد بررسی بیشتر مورد توجه سرمایه گذاران بوده است.

9- پیشنهادها

9-1- پیشنهادهای کاربردی

در این بخش پیشنهادهایی برای سازمان بورس و اوراق بهادار ایران ارائه می‌گردد:

1 - کاهش فاصله زمانی انتشار اعلامیه های حسابرسی و اعلامیه های پیش‌بینی سالیانه شرکتها.

2 - الزام شرکتها به ارائه اعلامیه های پیش‌بینی سود قبل از شروع سال مالی.

3 - الزام شرکتها به حمایت دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکت‌های ثبت شده نزد سازمان بورس و نظارت بر اجرای آن به صورت دوره ای و اعمال تغییرات مورد نیاز در دستورالعمل مذکور.

4 - با توجه به عدم ارائه کامل اعلامیه های حسابرسی شده توسط شرکتها در موعد مقرر پیشنهاد می‌گردد مکانیزم‌های نظارتی در این خصوص طراحی و اجرا گردد.

5 - تشکیل بانک اطلاعاتی جامع و به روز برای تسریع در امر تحقیقات در این خصوص

9-2- پیشنهادهایی برای تحقیقات آتی

1 - بررسی سایر متغیرهای تأثیرگذار بر قیمت سهام و مقایسه آنها با اطلاعات حسابرسی شده.

2 - بررسی تأثیر اعلام سود حسابرسی شده بر قیمت سهام شرکتی اهرمی.

3 - بررسی رابطه سیاست‌های تقسیم سود شرکت با سود حسابرسی شده.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

سکاران، اوما، (1380)، " روش های تحقیق در مدیریت " ، ترجمه محمد صائبی و محمود شیرازی، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی.

شباهنگ، رضا، (1381)، " تئوری حسابداری "، جلد اول، انتشارات سازمان حسابرسی، شماره 157.

عرب مازار یزدی، محمد، مشایخی، بیتا و رفیعی افسانه، (۱۳۸۵)، "محتوای اطلاعاتی جریان های نقدی و تعهدی در بازار سرمایه ایران"، بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۴: صص 99-118.

فخاری، حسین، (1374)، "بررسی تأثیر انتشار گزارشات میان دوره

ای بر قیمت و حجم مبادلات سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، پایان نامه کارشناسی ارشد: صص 90-108. نورو، ایرج و مشایخی، بیتا، (۱۳۸۳)، " محتوای اطلاعاتی ارزش افزوده اقتصادی و ارزش افزوده نقدي در مقابل سود حسابداری و وجوه نقد حاصل از عملیات"، فصلنامه تحقیقات مالی، شماره ۱۷: صص ۱۵۰-۱۳۱.

- Barth, M.e, et al.(2002), "Constraints on Accrual Components of Earnigs in Equity Valuation. Working Paper , Stanford University
- Beaver,w.(1968), "The Value Relevance of Annual Earnings Announcements", Journal of Accounting Research ,Vol,3: pp 193-225.
- Beaver, W.H.,et al(2004), "Accounting- Based Valuation Models, and The Prediction of Equity Values, Working Paper, Graduate School of Business Stanford University
- Beaver, W.H.,John, R.M. and Wayne, L.,(1999), "Accruals Cash Flows, and Equity Values", Review of Accounting Studies vol ,4, No.3-4 : pp 205-229.
- Barth. Mary E: William H. Beaver, Wayne R. Landsman.(2001), "The Relevance of The Value Relevance Literature for Financial Accounting Standard Setting: Another View", Journal of Accounting and Economicese , vol 31, issues 1-3: pp 77-104
- Chen, P.and Zhang, G.(2003), "Profitabiliti, Earnings and Book Value in Equity Valuation", Journal of Finance Vol,7: pp 1020-1051.
- Dechow, P.M. scoot A.R and Richard,G. S. (2004), "The Persistens and Prising of The Cash Component of Earnings". Working Paper University of Pennsylvania
- Dechow, I.(2005), "Measoring Value Relevans in Accounting-Based Variables without Reference to Market Prices", www.ssrn.com.
- Francis,j.R. Lafond, P. Olsson, and K. Schipper. (2002), "The Market Pricing of Earnings Quality and Stock Returns"; The Evidence from Accrua, www.ssrn.com
- Francis, j, R. Lafond, p. Olsson,and K. Schipper. (2004), "Cost of Equity and Earnings Attributes", Accounting Review, Vol.79 : pp 967-1010.
- Holthausn,R. W.and Ross L.W.(2001), "The Relevance of The Value Relevance Literature Financial Accounting Standard Setting".Journal of Accounting and Economics, Vol. 31, issues 1-3: pp 3-15
- Kin, L and Thomas, Z.(2000), "Bridging The Gap Between Value Relevasnce and Information Content", working paper , university of British Columbia
- Landsman, F.(2009), "The Effect of Annual Earnings Announcements on Equity Values" , www.ssrn.com.
- Reilly, Frank,K and Keith, C, Brown ,(2000), "Investment Analysis and Portfolio Management".Journal of Accounting &Finance,Vol.3 , No.5 : pp.715-738.
- Salto,Yoshi,(2007), "Do One Time Components of Earning play Informational Roles",www.tempeluniversity.com
- Titman,S, (2008), "The Relationship Between with The Fair Value Of Share", Journal of Accounting and Economic, Vol.102, No.3,